Danas

UTORAK, 25. novembar 2025, broj 10077, godina XXIX, cena 80 din, 2 KM, 1,2 EUR (CG) / www.danas.rs

Foto: Foklet-Ministarstvo pravde

Režim počeo oštro da kritikuje rad vrhovne javne tužiteljke

PAUNOVIĆ: VLAST NAPADA DOLOVAC DA POSTAVI STEFANOVIĆA

Strana 9

Stevan Lilić, univerzitetski profesor prava u penziji

PRAVNI FIJASKO OKO LEKS SPECIJALISA ZA GENERALŠTAB

Strana 12

TREĆI DEO FELJTONA

Ivo Mijo Andrić

ZAPISI I PISMA IZ OPSADE SARAJEVA

Str. 30

Foto: EPA / Andrej Čukić

Kako predsednik rukovodi krizom oko naftnih derivata

Pumpanje rejtinga i imidža spasitelja preko NIS-a

- **Andrej Ševo:** Uspešno „rešavanje NIS-a“ pomoglo bi predsedniku da, makar privremeno, zaustavi ili spreči kolebanja u svom biračkom telu
- **Milomir Mandić:** Zabluda je da Vučić lako može da izgubi podršku na tzv. osetljivim nacionalnim pitanjima Strana 5

Predsednik Srbije u funkcionerskoj kampanji za lokalne izbore u Sečnju, Mionici i Negotinu

Naprednjaci se opet kriju iza inicijala AV Str. 4

Prorežimski mediji pokušali da ometaju skup solidarnosti udruženja novinara ispred Skupštine Srbije

Građani i kolege podržali N1 Str. 8

Predlog izmena Zakona o VS, kojim bi predsednik Republike postao vrhovni komandant, izazvao polemike

Pravljenje lojalne režimske vojske

- **Dejan Bursać:** To nema veze ni sa zakonima ove zemlje ni sa pravnom državom, već sa novim stepenom zarobljavanja države u jednom režimu
- **Aleksandar Radić:** Vučić želi da ima potpunu kontrolu nad Vojskom, ali i da ima garancije te kontrole
- **Novica Antić:** Radi se o zakonu koji ukida profesionalne standarde, uništava vojnu struku, podređuje celu vojsku političkim akterima i legalizuje pritisak nad pripadnicima vojske. To je nedopustivo i suprotno Ustavu

Strana 7

NAŠA PRIČA: Da li Rafinerija u Pančevu prestaje s radom ili nastavlja samo sa smanjenim kapacitetom

„Najcrnji scenario“ sa cenama već živimo Str. 21

Pravni fijasko oko leks specijalisa za Generalštab

Stevan Lilić

ANALIZA

Povodom usvajanja tzv. leks specijalisa, kao specijalnog zakona kojim je ukinut status zaštićenog spomenika kulture za zgradu Generalštaba u centru Beograda (2009), u stručnoj se javnosti, uporedo sa masovnim građanskim i drugim vidovima protesta, podigla velika bura.

Ono što je prethodilo ovom specijalnom zakonu o ukidanju statusa zaštićenog spomenika kulture je „ukidanje odluke o ukidanju specijalnog statusa", i to formalno od strane suda. Do toga je došlo pošto je sud utvrdio da je ukidanje statusa izvedeno na osnovu falsifikovanog dokumenta (što je potpisnik tog dokumenta tokom sudskog postupka i „priznao u zapisnik"). Ovo je predstavljalo „neočekivani udarac" interesno-profitnoj grupaciji, čiji je cilj bio da se na osnovu falsifikata ovaj oštećeni građevinski kompleks u potpunosti poruši i „očisti teren" za izgradnju mega-hotela (u kolekciji porodice Tramp).

Pravni timovi ove interesno-profitne grupacije bacili su se u „brain-storming" i pronašli opciju da preko specijalnog zakona (lex specialis), stave van snage sudsku odluku kojom je „ukinuta odluka o ukidanju" statusa zaštićenog spomenika kulture za Generalštab. Osnov za aktiviranje „specijalne operacije" putem leks specijalisa u ovom konkretnom slučaju pronađen je u konceptu „hijerarhije pravnih akata" prema kojem viši pravni akt (zakon), može derogirati (staviti van snage) niži pravni akt (sudsku odluku). Međutim, ovakve pravne operacije oduvek je pratila „senka sumnje", jer čim je nešto „specijalno", to znači da postoji namera da se izbegne ili izigra redovan tok postupka.

U međuvremenu, još jedan „neočekivani udarac" sustigao je ovu interesno-profitnu grupaciju, i to nakon formalnog usvajanja leka specijalisa u parlamentu. Naime, naknadno se ispostavilo da pravni „think-tank" koji je osmislio operaciju leks specijalis nije baš dobro pročitao sve što treba, pa im je promaklo da usvojenim leks specijalisom zapravo nije stavljen van snage status zaštićenog kulturnog dobra za Generalštab, i to iz banalnog razloga što, da bi se ukinuo status Generalštabu, mora da se ukine status zaštite za šire područje u okviru kojeg se, osim Generalštaba, nalaze još nekoliko značajnih spomenika kulture, uključujući i zgradu same Vlade Republike Srbije.

Ovaj pravni fijasko oko leks specijalisa, pojačao je frustraciju interesno-profitne grupacije, tako da je ponovljeni „brain-storming" ekspresno smislio novu varijantu u vidu tzv. autentičnog tumačenja. Cilj ove „specijalne pravne operacije" je da se naknadnim tumačenjem leks specijalisa od strane jednog odbora Skupštine, njegovo važenje proširi na celinu zaštićenog područja, i time naknadno obuhvati i sam Generalštab. Jer, kako se ističe, autentično tumačenje po sebi znači da zakon nije baš perfektan, čim postoji potreba za naknadnim tumačenjem (R. Šabić, 2021). Kod autentičnog tumačenja, međutim, postoje dva ozbiljna problema.

Kao prvo, Ustav ne poznaje autentično tumačenje kao zakonodavnu opciju (N. Nenadić, 2022). Sadržinski, autentično tumačenje je „vanredni" oblik intervencije u postojeći zakon koji konceptualno nije u skladu sa savremenim sistemom višestranačkog parlamentarizma (i predstavlja relikt „socijalističkog sistema jedinstva vlasti"). U savremenom parlamentarizmu nema mesta „vanrednim" intervencijama u važeći zakon, već se te intervencije mogu realizovati samo u okviru redovne procedure za „izmenu i dopunu" postojećeg zakona. Argument da autentično tumačenje predviđa Poslovnik Narodne Skupštine (čl. 46), zapravo nije validan, jer je očigledno da Poslovnik, kao ni zakon, nije hijerarhijski viši pravni akt u odnosu na Ustav.

Kao drugo, u stručnim radovima istaknuto je da „autentično tumačenje nema obaveznu pravnu snagu" (R. Bezbradica, 2019), što znači da, sa strogo pravnog aspekta, „tumačenje" (kao ni „mišljenje") u našem pravnom sistemu uopšte ne proizvodi pravne posledice. To dalje znači, da je tumačenje „pravno neobavezno", jer po osnovu tumačenja ne postoji pravna obaveza da se po njemu i postupi.

Polazeći od toga, ako se pristupi autentičnom tumačenju nastaje protivrečna situacija u pogledu ovlašćenja i nadležnosti, jer jedno ograničeno i podređeno radno telo parlamenta obavlja ingerencije i ovlašćenja samog parlamenta. Da apsurd bude veći, u našem zakonodavnom sistemu resorni odbori parlamenta uopšte nisu ovlašćeni da predlažu zakone iz svoje matične oblasti (npr. Odbor za državnu upravu nije ovlašćen da skupštini predlaže zakon o državnoj upravi), dok u slučaju autentičnog tumačenja skupštinski odbor vrši izmene i dopune zakona mimo redovnog parlamentarnog postupka „izmene i dopune zakona". Iz tih razloga, za autentično tumačenje može se reći da predstavlja „instrument lažnog zakonodavstva" kojim se ostvaruje „nelegitiman upad" u redovnu proceduru izmena i dopuna zakona.

Putem autentičnog tumačenja de fakto se amnestira od odgovornosti politički predlagač zakona, u ovom slučaju leks specijalisa (i njegovi stručni pomagači), koji bi, međutim, po prirodi političke odgovornosti morao da bude smenjen zbog političkog štetnog i stručno promašenog zakonskog predloga. U ovom kontekstu, autentično tumačenje upravo služi za postizanje suprotnog cilja, tj. da se izbegne politička odgovornost za štetan zakonski predlog (kao, recimo, u slučaju autentičnog tumačenja u vezi sa upravnim ugovorima u Zakonu o upravnom postupku). Zbog toga, autentičnom tumačenju, kao instrumentu lažnog zakonodavstva nije mesto u propisima i praksi demokratskog parlamentarizma, i kao takvog ga treba ukinuti, i „in toto" (u celosti) i ukloniti iz zakonodavne parlamentarne procedure.

Da autentično tumačenje zapravo nema sadržinsko svojstvo zakonodavnog akta, tj. da nema svojstvo zakona (iako se tako tretira), više nego jasno potvrđuje i Ustavni sud Srbije, u slučaju kada je odbacio zahtev za ocenjivanje ustavnosti i zakonitosti Autentičnog tumačenja Odluke o daljinskom snabdevanju grada toplotnom energijom Skupštine grada (https://sirius.rs/praksa/uvaBIQ?prn=1), sa obrazloženjem da „...autentično tumačenje nema karakter samostalnog opšteg akta, pa ne može biti predmet ocenjivanja ustavnosti i zakonitosti od strane Ustavnog suda". U konkretnom slučaju, to znači da ako se povodom autentičnog tumačenja leks specijalisa po pitanju Generalštaba pokrene postupak pred Ustavnim sudom, da će Ustavni sud takvu inicijativu odmah odbaciti (i time zaštititi od odgovornosti predlagače autentičnog tumačenja i predlagače nezakonitog leks specijalisa).

Konačno, evo šta po ovom pitanju kaže eminentni istoričar prava sa Kembridža (baron R. Caenegem): „Pozadinu ovlašćenja koja se odnose na tumačenje nije teško pogoditi, a za one koji nisu bili dobri u pogađanju, to je ser Frederik Polok (1845-1937) objasnio u nekoliko reči kada je rekao da je „zakonodavac neznalica koji ruke treba da drži dalje od zakona", i da bi, ukoliko se zakonodavac u to umeša, bila „dužnost sudova da ograniče učinjenu štetu na najmanju meru" (a ne da se, kao što vidimo, sud drži stava da „autentično tumačenje ne može biti predmet ocenjivanja ustavnosti i zakonitosti").

Putem autentičnog tumačenja de fakto se amnestira od odgovornosti politički predlagač zakona, u ovom slučaju leks specijalisa (i njegovi stručni pomagači), koji bi, međutim, po prirodi političke odgovornosti morao da bude smenjen zbog političkog štetnog i stručno promašenog zakonskog predloga. U ovom kontekstu, autentično tumačenje upravo služi za postizanje suprotnog cilja, tj. da se izbegne politička odgovornost za štetan zakonski predlog

Foto: BETAPHOTO / Milan Ilić

Autor je univerzitetski profesor prava u penziji